

Sociale Mediabeleid

Sociale media zijn alle toepassingen op internet waarmee het mogelijk is met elkaar te communiceren en informatie te delen. Veel mensen zijn '24/7' online via een eigen device. Sociale media zijn niet meer weg te denken in onze maatschappij en de leefwereld van velen, met name in die van jongeren. Ook binnen het onderwijs spelen ze een steeds grotere rol, zeker gezien de digitalisering in het kader van de ontwikkelingen rond 21st Century Skills.

In het onderwijs kunnen we niet om de enorme mogelijkheden van sociale media heen en daarom moeten we het gebruik ervan positief benaderen en alle kansen benutten. Daarbij moeten we ons steeds weer realiseren hoe snel de ontwikkelingen gaan op dit terrein.

Over het gebruik van sociale media bestaat ook zorg: heel gemakkelijk kan, bewust of onbewust, de goede naam van een organisatie, een individu (de boodschapper zelf) en betrokkenen geschaad worden. In een veilig schoolklimaat worden de grenzen van iedereen gerespecteerd. Die grenzen moeten voor iedereen duidelijk en eenduidig zijn, dus ook ten aanzien van het gebruik van sociale media. Het gaat hierbij om de bescherming van leerlingen, medewerkers en de organisatie.

Binnen Quadraam is men zich bewust van deze ontwikkelingen en daardoor is er steeds meer behoefte aan beleid rondom het gebruik van sociale media.

Met de ontwikkeling van dit beleid is een start gemaakt in schooljaar 2011-2012. Toen is een richtlijn gebruik sociale media voor medewerkers vastgesteld (Bijlage 1).

De volgende stap was het ontwikkelen van een protocol voor leerlingen. Op veel scholen loopt men aan tegen het feit dat zaken die spelen op de sociale media tot incidenten op school leiden. Gaandeweg bleek dat het hierbij veel verder gaat dan het opsommen van do's en don'ts.

De volgende onderwerpen kunnen niet buiten beschouwing gelaten worden:

- kennis en bewustwording
- gedrag: gewenst en ongewenst
- omgaan met incidenten.

Daarom is besloten een leidraad te ontwikkelen ten behoeve van de scholen en om over een aantal zaken Quadraam-breed afspraken te maken.

Bij de totstandkoming van het sociale mediabeleid is gebruik gemaakt van de kennis en ervaring binnen Quadraam, o.a. vertegenwoordigers van alle scholen, en daarbuiten.

Kennis en bewustwording

Er zijn grote verschillen binnen onze organisatie in het kennisniveau van medewerkers t.a.v. het gebruik van sociale media. We kunnen in ieder geval constateren dat de leerlingen in veel opzichten een aantal stappen voor liggen op de meeste docenten. Daarnaast is niet iedereen zich voldoende bewust van de impact die het gebruik van sociale media kan hebben. Dat geldt voor medewerkers, leerlingen en hun ouders/verzorgers. Lang niet iedereen realiseert zich dat berichten die geplaatst worden op sociale media niet zo maar verwijderd kunnen worden, dat internet alles onthoudt en dat de hele wereld mee kan lezen.

Daarom is het belangrijk dat de scholen binnen Quadraam het als hun verantwoordelijkheid zien om de kennis over en de bewustwording van de impact van het gebruik van sociale media structureel aan te pakken. Het gaat er daarbij om, dat leerlingen op een respectvolle en verantwoordelijke manier leren omgaan met die sociale media. Dit vraagt om aandacht, oefening en om het bespreekbaar maken van voor- en nadelen. Om een veilige omgeving te creëren waarin iedereen vertrouwd kan raken met sociale media, is het belangrijk dat voor iedereen de zelfde uitgangspunten gelden. Het gaat dus ook om het aangeven van grenzen.

Ook vanuit het oogpunt van duurzaamheid moeten we hier aandacht aan besteden. Duurzaamheid heeft voor Quadraam nadrukkelijk ook een sociale betekenis. Menselijke relaties dienen bij te dragen aan de sociale cohesie in de maatschappij, waarin integratie en 'meedoen' de norm is en uitsluiting bestreden wordt. Duurzaamheid in de samenleving betekent stabiliteit en veiligheid, acceptatie van verschillen tussen mensen, waardering voor de eigenheid van ieder mens en respect voor andere dan de eigen geloofsovertuiging. Deze kenmerken zijn verankerd in de normen en waarden die gelden in een duurzame samenleving. Quadraam ervaart dat er in dit opzicht een opdracht is voor het onderwijs. Door zelf duurzaamheid na te streven in de schoolse leefomgeving ervaren leerlingen welk gedrag en welke houding van hen verwacht wordt. Daarnaast wordt jongeren geleerd verantwoordelijkheid te nemen voor en een bijdrage te leveren aan de duurzaamheid van de samenleving in de school en daarbuiten. In het Strategisch Beleidsplan 2010-2015 staan ten aanzien van duurzaamheid de volgende doelen:

- Quadraam leert jongeren verantwoordelijkheid te nemen voor en een actieve bijdrage te leveren aan de fysieke en sociale duurzaamheid van de omgeving.
- In de curricula is er nadrukkelijk aandacht voor duurzaamheid in bovengenoemde betekenis.
- Quadraam-scholen tonen leerlingen en personeel welk gedrag en welke houding nodig is voor sociale en ecologische duurzaamheid.

Daarom wordt op alle Quadraam-scholen met ingang van schooljaar 2014-2015 'Mediawijsheid' een vast onderdeel in het curriculum in de onderbouw.

Mediawijsheid houdt in: de verzameling competenties die je nodig hebt om actief en bewust deel te kunnen nemen aan de mediasamenleving (bron: Competentiemodel Mediawijsheid).

Daarnaast ligt er voor de scholen de taak om de kennis en bewustwording van medewerkers en ouders/verzorgers over het gebruik van sociale media te vergroten, bijvoorbeeld door:

1. Studiedag voor de groep van 75
2. VOC-workshops voor OP en OOP
3. informatieavonden voor ouders/verzorgers per school (op een aantal scholen worden die al gehouden)

Vanzelfsprekend moeten alle leerlingen, medewerkers en ouders op de hoogte zijn van het feit dat Quadraam beleid ten aanzien van het gebruik van sociale media heeft vastgesteld.

Gedrag

Sociale media nemen binnen het onderwijs een steeds grotere plaats in. Het is belangrijk om het gebruik ervan positief te benaderen, dus vooral vanuit kansen te denken en niet vanuit bedreigingen. Structureel aandacht voor Mediawijsheid is dus van essentieel belang.

In een veilig schoolklimaat worden ieders grenzen gerespecteerd. Dat is niet vanzelfsprekend, zeker niet op internet, waar de drempel naar grensoverschrijdend gedrag laag ligt. Dat betekent dat ook online grenzen benoemd en besproken moeten worden, en dat grensoverschrijdend gedrag voor iedereen duidelijke gevolgen heeft. Jongeren bewust maken van de grenzen van henzelf en van anderen, helpt hen meer weerbaar te zijn.

Het voorkomen van en het omgaan met incidenten begint bij het serieus nemen van de belevingswereld van jongeren. Dus ook hun online leven. Het is belangrijk om open te staan voor wat leerlingen te vertellen hebben, ook al zijn het verschijnselen waar de school (nog) geen ervaring mee heeft. De trends en ontwikkelingen op internet gaan snel, en scholen doen er goed aan om te volgen wat er speelt en leerlingen daar actief bij te betrekken.

Er is een voorbeeld lijst met 'do's and don'ts' opgesteld, die iedere school kan gebruiken (bijlage 2). Deze is voorgelegd aan de groep betrokken medewerkers.

De lijst kan desgewenst per school worden aangepast, bij voorkeur in overleg met een leerlingenvertegenwoordiging.

De punten die op deze lijst staan komen aan de orde bij Mediawijsheid in de onderbouw.

Het verdient aanbeveling om jaarlijks in de bovenbouw de do's and don'ts rond het gebruik van sociale media:

- op te nemen op de website van de school;
- in de eerste mentorles met de leerlingen te bespreken;
- op te nemen in de eerste nieuwsbrief van het schooljaar naar de ouders/verzorgers;
- op de eerste algemene ouderavonden van de school aan de orde te stellen.

Omgaan met incidenten

Een school is een plek om te leren. Zelfs wanneer er heldere afspraken op school zijn, blijft de mogelijkheid bestaan dat in sociale media grenzen worden overschreden. Uitgangspunt voor de school is hierbij dat leerlingen de kans moeten krijgen om te leren van hun fouten, en dat docenten en directie een voorbeeld moeten zijn voor de leerlingen.

Het antwoord op de vraag wat strafbaar is bij het gebruik van sociale media is heel simpel: de wetten en regels die vastgelegd zijn in het wetboek van strafrecht zijn ook online van toepassing. Dus wat in het echte leven niet mag, mag online ook niet.

Schoolveiligheidsplan

Iedere school in Nederland is sinds 2006 verplicht een schoolveiligheidsplan op te stellen en dat jaarlijks te actualiseren. Sociale veiligheid moet daarin opgenomen worden en daarbinnen omgaan met agressie en geweld. Het moet voor iedereen binnen Quadraam, medewerkers, leerlingen en ouders/verzorgers, duidelijk zijn waar grenzen liggen, ook ten aanzien van het gebruik van sociale media.

Daarom nemen alle Quadraam-scholen onderstaande tekst over het gebruik van sociale media op in hun veiligheidsplan. Deze tekst wordt ook geplaatst op de website van Quadraam.

Afspraken Quadraam over gebruik sociale media

Onder sociale media worden alle toepassingen op internet verstaan waarmee het mogelijk is met elkaar te communiceren en informatie te delen.

De schoolregels zijn ook van toepassing op het gebruik van sociale media.

1. Er wordt niet gepest (zie de afspraken in het pestprotocol).
2. Ieders vrijheid van meningsuiting wordt gerespecteerd.
Dit betekent verantwoord omgaan met die vrijheid en anderen niet beledigen of bedreigen.
3. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor wat hij/zij schrijft of plaatst en kan daarop worden aangesproken.
Dat geldt ook voor het forwarden of retweeten van een uiting van een ander.
4. Informatie over of van derden wordt alleen verspreid als die derden daar toestemming voor hebben gegeven.
5. Er worden geen berichten geplaatst die het imago van leerlingen, medewerkers van school of de school kunnen schaden.
6. Bij een klacht over een uiting op sociale media die betrekking heeft op de school, en/of bij overtreding van deze afspraken, heeft de school het recht op te treden.

Handelen bij incidenten

Als het misgaat, moet de school in actie komen. Incidenten moeten niet worden verzwegen, maar geregistreerd en gemeld. Waar nodig zoekt de school contact met de wijk-/school/gebieds-agent voor overleg. Bij escalatie, dus situaties waarin de schoolveiligheid in het geding is of waarbij sprake is van ernstige (strafbare) feiten, wordt samenwerking gezocht met de politie en aangifte gedaan. Waar nodig zal de politie ook kunnen doorverwijzen naar hulpverlening. Zie bijlage voor een voorbeeldstappenplan.

Bepalen strafbaarheid en waar nodig ingrijpen

Als er sprake is van strafbare feiten of als een school twijfelt over de strafbaarheid van een gebeurtenis, moet de politie worden ingeschakeld. De politie zal de strafbaarheid van het feit bepalen en waar nodig ingrijpen en overgaan tot haar wettelijke opsporingstaak. De school (in voorkomende gevallen het College van Bestuur) doet er goed aan om in het geval van incidenten openheid van zaken te geven over het incident en de te genomen maatregelen. Dit is belangrijk om het vertrouwen te herstellen.

Sancties

Welke sancties gekoppeld worden aan grensoverschrijdend gedrag ligt bij de schooldirecteuren. Natuurlijk kan ook altijd advies gevraagd worden aan de afdeling juridische zaken van Quadraam.

Contactpersoon sociale media per school

Het verdient aanbeveling een contactpersoon aan te stellen bij wie men terecht kan als er sprake is van grensoverschrijdend gedrag rond sociale media. Het is belangrijk dat deze persoon zelf goed bekend is met het gebruik van sociale media.

Het moet bij medewerkers, leerlingen en ouders/verzorgers duidelijk zijn wie deze contactpersoon is.

Een school kan er ook voor kiezen een webcareteam aan te stellen.

Een webcareteam bestaat uit een aantal medewerkers van school, mogelijk aangevuld door bij de school betrokken ouders. De omvang van het team kan variëren. Essentieel is dat het team weet wat er leeft onder de leerlingen en dat de digitale taal van de jongeren gesproken kan worden. Het team staat onder leiding van de veiligheidscoördinator. De teamleden monitoren berichten op sociale media. Ook kan gebruik worden gemaakt van software om sociale media geautomatiseerd te controleren. De teamleden zijn zagezegd op internet de ogen en oren van de veiligheidscoördinator. Bij een zorgelijke uiting op sociale media die betrekking heeft op de school, docenten en/of leerlingen, attenderen de teamleden elkaar daarop, overleggen over impact en volgen zo nodig het handelingsplan (zie bijlage). Ook is het mogelijk dat een leerling of docent contact opneemt met een van de teamleden over een uiting op sociale media (de veiligheidscoördinator kan daarbij als aanspreekpunt dienen).

Bijlagen

Bijlage 1

Richtlijnen sociale media voor medewerkers Quadraam

Vastgesteld op 04-09-2012

Sociale media zijn niet meer weg te denken in onze maatschappij en dus ook niet bij iedereen die betrokken is bij het onderwijs. Sociale media kunnen een goede bijdrage leveren aan de professionaliteit van onderwijspersoneel en de kwaliteit van het onderwijs. Uitgangspunt is dat medewerkers van Quadraam verstandig omgaan met sociale media, de reguliere omgangsvormen in acht nemen en de nieuwe mogelijkheden met een positieve instelling benaderen.

Algemeen

Deze richtlijnen sociale media zijn van toepassing op alle medewerkers van Quadraam (waaronder vrijwilligers, stagiaires, gedetacheerden en uitzendkrachten) inclusief de leden van het College van Bestuur en de Raad van Toezicht, op relaties tussen personeelsleden en leerlingen, personeelsleden en ouders c.q. verzorgers, voogden of andere begeleiders van leerlingen.

Dit document is een onderdeel van de Omgangs- en integriteitscode Quadraam (versie 1-08-2009), met name artikel:16 Mediagebruik.

Definitie sociale media

Onder sociale media verstaan we alle toepassingen op internet waarmee het mogelijk is om (wereldwijd) met elkaar te communiceren en informatie te delen waarbij gebruikers zelf de inhoud verzorgen zonder of met minimale tussenkomst van een professionele redactie. Belangrijk kenmerk van sociale media is dat informatie (tekst, geluid, beeld) razendsnel en direct verspreid kan worden. Vanwege het transparante karakter van deze media zijn veel gegevens openbaar en moet er moeite worden gedaan om gegevens af te schermen voor de buitenwereld. Publicaties op sociale media zijn vrijwel altijd vindbaar (o.a. via Google), zelfs oude en/of verwijderde berichten.

Sociale media kun je onderverdelen in de volgende categorieën: Blogs, Micro-Blogs, Vrienden netwerken (Ook wel Social Networking), Nieuws Websites, Wiki's, Video's, Foto's. Bekende voorbeelden van sociale media zijn: Twitter, Hyves, Facebook, LinkedIn, YouTube, Picasa, Schoolbank, Flickr, Myspace, etc.

Richtlijnen gebruik sociale media voor Quadraam medewerkers

- 1. Sociale omgangsvormen gelden online net zo goed als offline.**
Respecteer degene tot wie je je richt. Laster, beledigingen en obsceniteit zijn niet geoorloofd. De privacy van anderen wordt gerespecteerd.
- 2. Het Quadraam persprotocol blijft gelden.**
Voor sociale media gelden dezelfde regels op het gebied van persvoorlichting en woordvoering als de traditionele media zoals krant en TV. Berichten en reacties op berichten (bestuurlijk, bovenschools, landelijke thema's en issues) uit naam van Quadraam op sociale media worden alleen gedaan door College van Bestuur en/of diens woordvoerder. Berichten en reacties op berichten (schoolspecifiek, lokale thema's en issues) uit naam van [de school] worden alleen gedaan door de directie en/of diens woordvoerder.
- 3. Medewerkers zijn persoonlijk verantwoordelijk voor wat zij publiceren.**
Plaats geen berichten die het imago van de organisatie en/of mensen kunnen schaden. Bij twijfel; niet plaatsen.

4. **Bij onderwijs onderwerpen maken medewerkers duidelijk of zij op persoonlijke titel of uit naam van Quadraam publiceren.**
5. **Medewerkers publiceren geen vertrouwelijke, organisatie-gerelateerde informatie op sociale media.**
6. **Medewerkers weten dat omgang met leerlingen op sociale media buiten de onderwijssetting, een risico met zich mee brengt en gaan hier terughoudend mee om.**
7. **Medewerkers verspreiden zonder toestemming geen informatie waarbij leerlingen en/of medewerkers geïdentificeerd kunnen worden.**
Volg de geldende Quadraam richtlijnen voor het plaatsen van foto- en filmmateriaal waarop leerlingen en medewerkers afgebeeld staan.
8. **Medewerkers respecteren het auteursrecht (copyright).**
Denk na over het gebruik van citaten, logo's, beeldmateriaal of muziek van anderen.
9. **Medewerkers corrigeren fouten zo snel mogelijk.**
Plaats een melding wanneer je iets hebt aangepast of fout hebt geformuleerd. Wanneer iemand je beticht van een onjuistheid of het plaatsen van auteursrechtelijk materiaal verwijder dit dan tot dit recht gezet is.
10. **Medewerkers gebruiken de officiële kanalen voor hun professionele communicatie.**
Gebruik de communicatiemiddelen die algemeen gangbaar zijn binnen de organisatie en worden ondersteund door directie en leidinggevenden. Dit geldt voor de reguliere communicatie alsmede de vastgestelde procedures (bijvoorbeeld; ziekmelding).

Bijlage 2

Do's and don'ts sociale media

- Maak gebruik van de onbegrensde mogelijkheden van de sociale media, op een positieve manier!
- Voor alle vakken op school kun je via de sociale media aan informatie komen.
- Samen huiswerk of een opdracht maken is ook via sociale media heel handig.
- Realiseer je dat op internet de hele wereld mee kan kijken. Dus ook toekomstige werkgevers.
- Wat je schrijft in een opwelling, lucht even op. De gevolgen kunnen erg groot zijn. Bespreek jouw gevoelens daarom direct offline met de juiste persoon.
- Kritiek is niet leuk, feedback is leerzaam.
- Een negatief imago is voor niemand leuk. Laten we samen zo veel mogelijk 'Vind ik leuk's' verzamelen.
- Pesten, roddelen of ruzie maken is ook online niet stoer.
- Bedenk voor je een foto of filmpje plaatst waar anderen op staan, hoe je het zou vinden als een ander zoiets over jou deelt. Bij twijfel: niet doen!
- Deel jij je foto's alleen met vrienden of mag de hele wereld ze zien? De instellingen van jouw profiel kun je namelijk gemakkelijk wijzigingen van openbaar naar privé.
- Schrijf jouw bericht, maak het nog leuker met een foto of filmpje, denk er over na of je wilt dat dit bericht voor altijd online staat ook als jouw kleinkinderen straks online zijn. Helemaal tevreden? Plaats!

Bijlage 3

Stappenplan bij signalering van overtreding van grenzen op sociale media

1. Inschatting uiting op sociale media: vervelende of ontoelaatbare uiting?

Criteria bij de overweging kunnen bijvoorbeeld zijn: worden mensen bedreigd, zijn er naaktfoto's geplaatst, wordt er opgeroepen tot grote bijeenkomsten op school of vechtpartijen, zwartmaken, beledigen, etc.

2. Analyseer de uiting en bespreek deze zo nodig intern met directie/bestuur

Onderzoek de uiting en bespreek deze met contactpersoon sociale media / het webcareteam. Stel de uiting veilig (kopie, download, screenshot), traceer de afzender/doorzender, neem de achtergrond van de leerling mee in analyse, is er sprake van herhaling of een trend?

3. Neem eventueel contact op met hulpverlening, politie of eventueel ouders voor overleg en advies

Als tussenstap, kan het bespreken van de sociale media uiting met hulpverleners of politie (school-/ wijk- gebiedsagent), een andere invalshoek geven. Zij hebben doorgaans meer ervaring met vervelende uitingen op sociale media. Niet iedere uiting is perse strafbaar. Afhankelijk van de aard van de uiting, behoort in dit stadium ook de mogelijkheid om de ouders te betrekken.

4. Besluit over instellen vervolging en/of nemen van maatregelen

Er wordt besloten wat de reactie van de school is op de uiting op de sociale media. Daarbij kan bijvoorbeeld gekozen worden voor een gesprek met de leerling, het opleggen van een sanctie, het verplicht stellen van een rectificatie, of bijvoorbeeld het inschakelen van de politie voor het instellen van strafvervolging.

5. Informeer eventueel medewerkers en/of ouders/verzorgers

Als de uiting op sociale media impact heeft (gehad) op de school, is het verstandig openheid van zaken te geven over het incident en de genomen maatregelen.

In de volgende situaties is er sprake van strafbare feiten:

- Belediging (**art. 266 en 271 Sr**)
- Belaging (**stalking, art. 285b Sr**)
- Bedreiging (**art. 285 Sr**)
- Discriminatie (**art. 137d Sr**)
- Grooming (**art. 248a Sr**)
- Hacken (**art. 138ab Sr**)
- Identiteitsmisbruik (**art. 225, 232 en 326 Sr**)
- Laster/Smaad (**art. 261, 262 en 268 Sr**)
- Oplichting (**art. 326 Sr**)
- Uitlokken minderjarige, ontuchtige handelingen (**art. 248e Sr**)

Bijlage 4

Informatieve websites over sociale media

www.kennisnet.nl

www.mediawijzer.net

www.socialmediawijs.nl

www.mijnkindonline.nl